

مجلات هسته خارجی در رشته روانشناسی تربیتی

رویا مقصودی^۱

چکیده: هدف این مقاله مشخص کردن مجلات هسته در زمینه روانشناسی تربیتی با استفاده از قانون برادفورد است. برای این منظور ۷۰ عنوان پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی طی سال‌های ۱۳۷۶-۱۳۷۲ با تعداد ۲۸۱۷ استناد مربوط به مجلات خارجی در دو دانشگاه شیراز و شهید چمران اهواز مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج به دست آمده در این دو دانشگاه و مقایسه آن با مجلات مطرح شده در گزارش‌های استنادی مجله^۲ نشان می‌دهد که هر سه حداقل در ۳ عنوان نشریه همپوشانی داشته‌اند.

کلیدواژه‌ها: تحلیل استنادی، مجلات هسته، پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد، روانشناسی تربیتی، قانون برادفورد

مقدمه

کمی از مجلات، درصد بالایی از مقالات هم موضوع را منتشر می‌کنند که آنها را مجلات هسته می‌نامند.

در این مقایسه سعی شده است با استفاده از قانون برادفورد، مجلات هسته در زمینه روانشناسی تربیتی در دانشگاه شیراز و شهید چمران اهواز مشخص شود و ضمن مقایسه مجلات هسته هر دو دانشگاه با مجلات موجود در JCR، مهمترین مجلات در این زمینه موضوعی مشخص و معرفی شوند.

گزارش‌های استنادی مجله (JCR)، یک ابزار اساسی، جامع و منحصر به فرد برای ارزیابی مجلات است. در واقع JCR یکی از نادرترین منابعی است که اطلاعات ارزشمندی درباره استنادهای تعلق گرفته به مجلات را در اختیار محققان قرار می‌دهد. این منبع بیش

مجلات یکی از اساسی‌ترین و مفیدترین منابع اطلاعاتی برای رفع نیازهای تحقیقاتی کتابخانه‌ها، خصوصاً کتابخانه‌های دانشگاهی به شمار می‌روند، گزینش و انتخاب مجلات، با توجه به افزایش سالانه مبلغ اشتراک آنها از یک سو و کمبود بودجه کتابخانه‌ها از سوی دیگر، همواره یک مشکل عمده در بخش مجموعه‌سازی کتابخانه‌ها بوده است. با توجه به اینکه خرید مجلات در کتابخانه‌ها به صورت اشتراک سالانه است و اشتباه در انتخاب یک عنوان منجر به حذف عنوان‌های دیگر می‌شود، تصمیم‌گیری برای اشتراک هر عنوان باید از روی مطالعه دقیق و براساس نیازهای واقعی جامعه استفاده کننده آن کتابخانه انجام شود (۸: ۱۵-۱۶). یکی از راه‌های عینی و علمی تعیین مجلات هسته و پراستفاده در هر زمینه موضوعی، استفاده از قانون برادفورد است. براساس این قانون، نسبتاً تعداد

۱. کارشناس ارشد کتابخانه متفقه‌ای علوم و تکنولوژی دانشگاه شیراز

پراستفاده‌ترین و پراهمیت‌ترین مجلات، در این زمینه موضوعی بوده تا بدین وسیله با شناخت نیازهای اطلاعاتی، بتوان نشریات مناسب‌تری را در کتابخانه‌ها تهیه کرد.

جامعه پژوهش

از مآخذ ۷۰ عنوان پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه‌های اهواز و شیراز در طی سال‌های ۱۳۷۲-۱۳۷۶ که در کتابخانه‌های مذکور موجود بود، در مجموع تعداد ۵۵۲۸ استناد استخراج شد. از این تعداد ۲۸۱۷ استناد مربوط به مجلات خارجی بود که جامعه پژوهش این تحقیق را تشکیل می‌دهد. این تعداد در دانشگاه شیراز ۱۲۹۱ استناد، و در دانشگاه اهواز ۱۵۲۶ استناد بوده است.

روش پژوهش

در این پژوهش از روش تحلیل استنادی استفاده شده که یکی از روش‌های کتابسنجی است.

کتابسنجی

واژه کتابسنجی نخستین بار توسط پریچارد^۱ به کار رفت. این کلمه معادل واژه بیبلیومتریک^۲ است. به عقیده وی کتابسنجی «کاربرد روش‌های ریاضی و آماری در بررسی چگونگی نشر و استفاده از کتاب، مقاله و سایر ابزارهای تبادل افکار انسانی است (۱۴: ۳۴۸-۳۴۹)».

عصاره کتابسنجی را روشی می‌دانند که از طریق شمارش انتشارات و استندهای متعلق به آنها و با به‌کارگیری روش‌های آماری پیشرفته، به تجزیه و تحلیل متون، نویسندگان و مفاهیم ارتباطات می‌پردازد (۶: ۶۳-۷۴).

یکی از پراستفاده‌ترین روش‌ها در کتابسنجی، روش تحلیل استنادی است، که به ارزیابی متون علمی

از ۷۰۰۰ مجله علمی و تحقیقی را در تمامی زمینه‌های علوم، فناوری و علوم اجتماعی در سراسر جهان دربردارد. از جمله مسائل مطرح شده در این منبع، ارائه مجلات هسته در هر زمینه موضوعی است که می‌تواند در تحقیقات استنادی مورد استفاده فراوان قرار گیرد (۱۳).

بیان مسئله

رشد روزافزون نشریات تخصصی، افزایش سالانه عناوین مجلات و کمبود بودجه در کتابخانه‌ها، باعث شده است که کتابداران بخش مجموعه‌سازی با وسواس و دقت بیشتری نسبت به تهیه مجلات اقدام کنند. کتابداران باید تلاش کنند که با توجه به همین محدودیت‌ها، محتوای بیشتری از دانش را در هر زمینه موضوعی، تهیه کنند و در اختیار مراجعه‌کننده خود قرار دهند.

یکی از راه‌های عینی و علمی

تعیین مجلات هسته و پراستفاده

در هر زمینه موضوعی، استفاده از

قانون برادفورد است.

مسئله مهم این است که چگونه کتابداران قادرند از میان نشریات متعدد موجود در رشته‌های علمی بهترین و معتبرترین مجلات را شناسایی کنند. شاید بتوان اذعان داشت که روش تحلیل استنادی از معدود روش‌های علمی است که می‌تواند تا حد بسیار بالایی در برآوردن این نیاز، کتابداران بخش مجموعه‌سازی را یاری کند.

هدف تحقیق

هدف این تحقیق آزمایش قانون برادفورد در موضوع روانشناسی تربیتی به منظور تعیین و معرفی

عصاره در سال ۱۳۶۵ استنادهای مقالات پزشکی فارسی منتشر شده در دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی و مشهد را در فاصله سال‌های ۱۳۵۴ تا ۱۳۵۶ مورد بررسی قرار داد و به این نتیجه رسید که ۷۶/۳ درصد

واژه کتابسنجی نخستین بار توسط پریچارد به کار رفت. این کلمه معادل واژه بیلیومتریک است. به عقیده وی کتابسنجی "کاربرد روش‌های ریاضی و آماری در بررسی چگونگی نشر و استفاده از کتاب، مقاله و سایر ابزارهای تبادل افکار انسانی است

استنادها به مجلات و ۲۳/۷ درصد به کتاب‌ها و دیگر منابع بوده است. وی مشخص کرد که ۸۰/۹۶ درصد استنادها به منابع انگلیسی بود و منابع فرانسوی، آلمانی و فارسی در رتبه‌های بعدی قرار دارند (۴).

پژوهش دیگر، مآخذ ۱۹۸ پایان‌نامه از هفت رشته مختلف گروه علوم پایه را مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد که استناد به نشریات با میزان ۵۹ درصد بیش از منابع دیگر بوده و استناد به کتاب با میزان ۲۲/۶۶ درصد در درجه دوم اهمیت قرار گرفته است. همچنین بیشترین استنادها به زبان انگلیسی است با میزان ۹۰/۹۸ درصد (۱).

کریمیان مزیدی در تحقیقی دیگر تعداد ۲۱۱ پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته آبیاری دانشگاه‌های شهید چمران اهواز، تهران، شیراز و فردوسی مشهد را در بین سال‌های ۱۳۶۷-۱۳۷۷ مورد بررسی قرار داد. نتایج تحقیق وی نشان داد که از ۷۸۲۷ استناد جمع‌آوری شده، مجلات با میزان ۴۳/۷ درصد عمده‌ترین منبع مورد استناد و کتاب‌ها با ۲۹/۸ درصد دومین منبع مورد استناد بوده‌اند. استناد به سایر منابع به میزان ۲۶/۵ درصد بوده است (۷).

براساس شمارش استنادهای تعلق گرفته به آن متون می‌پردازد (۵: ۴۴-۴۸). فرضی که بنیاد روش‌های مختلف تحلیل استنادی قرار گرفته است و احکام متعدد

گزارش‌های استنادی مجله (JCR)

یک ابزار اساسی، جامع و منحصر به فرد برای ارزیابی مجلات است. در واقع JCR یکی از نادرترین منابعی است که اطلاعات ارزشمندی درباره استنادهای تعلق گرفته به مجلات را در اختیار محققان قرار می‌دهد. این منبع بیش از ۷۰۰۰ مجله علمی و تحقیقی را در تمامی زمینه‌های علوم، فناوری و علوم اجتماعی در سراسر جهان دربردارد.

و متنوعی را سبب شده، این است که میان "سند" و "متن" نوعی رابطه محتوایی وجود دارد و متن کم و بیش به همان موضوعی می‌پردازد که سند به آن پرداخته است (۲: ۱۱-۱۷).

پیشینه پژوهش در ایران

پژوهش‌های بسیاری با استفاده از روش تحلیل استنادی در ایران و در خارج از ایران انجام گرفته است که نمونه‌ای از آنها آورده می‌شود. در ایران اولین مقاله در زمینه کتابسنجی در سال ۱۳۶۱ با عنوان "کتابسنجی" توسط دیانی به رشته تحریر درآمد (۳: ۴۰-۴۷). "تحلیل استنادی و شباهت‌های آن با علم الحدیث" نوشته حری اولین مقاله‌ای است که به تحلیل استنادی می‌پردازد (۲: ۱۱-۱۷). پس از انتشار این مقالات بود که کاربرد روش تحلیل استنادی در تحقیقات پژوهشگران رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی مورد توجه قرار گرفت.

کارشناسی ارشد و دکتری ارائه شده به دانشگاه مالایا بین سال‌های ۱۹۸۴ تا ۱۹۹۴ در رشته علوم انسانی (دین، فلسفه، تاریخ، زبان و ادبیات) انجام دادند. هدف آنها از این تحقیق، تعیین میزان استفاده از انواع منابع اطلاعاتی توسط دانشجویان تحصیلات تکمیلی در نوشتن پایان‌نامه بود که متوسط استناد برای هر پایان‌نامه، ۵۴ مورد است. در این تحقیق همچنین مسائلی مانند نوع مواد، نویسندگان هسته و شناسایی الگوی نویسندگی مطالعه شده است (۱۵: ۱۹-۳۶).

در پژوهش دیگری با استفاده از روش تحلیل استنادی، مآخذ ۷۰ عنوان پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه‌های اهواز و شیراز در فاصله سال‌های ۱۳۷۲-۱۳۷۶ بررسی شد و مشخص گردید که از میان ۵۵۲۸ استناد، بیشترین استنادها در منابع فارسی به کتاب‌ها و در منابع خارجی به مجله‌ها بوده است. همچنین در هر دو بررسی بیشترین میزان استنادها به منابع غیر از زبان فارسی بوده است (۹).

پیشینه پژوهش در خارج از ایران

هالپرین^۱ و لابوری^۲ در امریکا تحقیقی را بر روی پایان‌نامه‌های علوم کتابداری با هدف شناسایی منابع اصلی، زبان، تاریخ نشر و توزیع جغرافیایی آنها انجام دادند. در این تحقیق آنها ۲۱۳۹ استناد از ۱۸۶ پایان‌نامه دکتری ارائه شده در فاصله سال‌های ۱۹۶۹ تا ۱۹۷۲ را بررسی کردند. مطالعات این دو نشان می‌دهد که ۹۱۷ (۴۲/۹ درصد) استناد به کتاب‌ها، ۴۹۸ (۲۳/۳ درصد) استناد به نشریات، ۴۵۷ (۲۱/۴ درصد) استناد به مواد منتشر نشده و ۲۶۷ (۱۲/۴ درصد) استناد به دیگر منابع مانند پایان‌نامه‌ها، گزارش‌ها، روزنامه‌ها و... بوده است. در پایان مشخص شد که از مجموع ۲۱۳۹ استناد بررسی شده ۱۶۱۰ (۷۵/۳ درصد) استناد به منابع ایالات متحده، ۲۴۰ (۱۱/۲ درصد) استناد به کشورهای خارجی انگلیسی زبان و ۲۸۹ (۱۳/۵ درصد) استناد به کشورهای که زبان غیرانگلیسی دارند اختصاص یافته است (۲۷۱:۱۲-۲۸۳).

در تحقیقی که در سال ۱۹۸۶ انجام شد، ۲۵۳ پایان‌نامه در رشته ادبیات امریکا بررسی شدند و مشخص شد که از مجموع ۷۱۴۹ استناد، ۴۵۷۳ (۶۴ درصد) استناد به کتاب، ۱۹۰۹ (۲۶/۷ درصد) استناد به پایندها و ۶۶۷ (۹/۳ درصد) استناد به سایر مواد بوده است. میانگین استناد برای هر پایان‌نامه در این تحقیق ۲۸ استناد است (۶۲:۱۱-۶۹).

زینب^۳ و گوئی^۴ در مالزی تحقیقی را با روش تحلیل استنادی بر روی ۵۶۱۰ استناد از ۱۰۴ پایان‌نامه

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

آزمایش قانون برادفورد به منظور تعیین مجلات هسته برای مشخص کردن مجلات هسته از قانون برادفورد استفاده شده است. این قانون به انتخاب مجلات بر اساس تعداد مراجعه به آنها می‌پردازد. برادفورد در جریان مطالعات و بررسی‌های خود با استفاده از قوانین ریاضی به این نکته اساسی اشاره می‌کند که درصد ناچیزی از مجلات بیشترین مقالات مهم در یک حوزه موضوعی را منتشر می‌کنند. وی معتقد است که معمولاً مجلات در یک محدوده موضوعی به چند گروه اصلی تقسیم می‌شوند که هر گروه درصدی مساوی از مقالات مورد نیاز محققان را شامل می‌شود (۱۰: ۲۹۰-۳۲۱).

تعیین مجلات هسته در پایان‌نامه‌های دانشگاه شیراز

مجلات خارجی استفاده شده در پایان‌نامه‌های مورد بررسی دانشگاه شیراز ۲۷۸ عنوان بود، که میزان استناد به آنها متفاوت است. برای مشخص کردن قانون برادفورد بر روی این مجلات و مشخص کردن مجلات هسته، ابتدا مجلات به ترتیب میزان استنادها، از زیاد به کم مرتب شد و پس از مشخص کردن تعداد کل استنادها گروه‌بندی انجام شد. داده‌های گردآوری شده در جدول ۱ تنظیم شده‌اند.

این گروه‌بندی، داده‌ها را به ۳ دسته تقسیم کرد و ضریب برادفورد برابر با ۴/۲ محاسبه شد. نتایج به دست آمده در

1. Halperin 2. Laborie 3. Zainab
4. Goi

جدول ۲ به نمایش گذاشته شده است.

جدول ۱. تعیین مجلات هسته با توجه به استادهای مقالات خارجی پایان‌نامه‌های دانشگاه شیراز

تعداد مجله	تعداد استاداها	کل استاداها	فراوانی تجمعی تعداد مجلات	فراوانی تجمعی کل استاداها	محاسبه تعداد استاداها	تعداد استاداها در مناطق A	تعداد دسته‌ها K
J	A	J.A					
۱	۹۶	۹۶	۱	۹۶	۱×۹۶=۹۶	۴۲۰	J ₁ = ۶
۱	۸۹	۸۹	۲	۱۸۵	۱×۸۹=۸۹		
۱	۸۶	۸۶	۳	۲۷۱	۱×۸۶=۸۶		
۱	۶۰	۶۰	۴	۳۳۱	۱×۶۰=۶۰		
۱	۴۹	۴۹	۵	۳۸۰	۱×۴۹=۴۹		
۳	۴۰	۱۲۰	۸	۵۰۰	۱×۴۰=۴۰		
۳	۲۵	۷۵	۱۱	۵۷۵	۲×۴۰=۸۰ ۳×۲۵=۷۵	۴۶۶	J ₂ = ۳۵
۴	۱۹	۷۶	۱۵	۶۵۱	۴×۱۹=۷۶		
۵	۱۳	۶۵	۲۰	۷۱۶	۵×۱۳=۶۵		
۸	۱۰	۸۰	۲۸	۷۹۶	۸×۱۰=۸۰		
۱۲	۷	۸۴	۴۰	۸۸۰	۱۲×۷=۸۴ ۱×۶=۶		
۱۱	۶	۶۶	۵۱	۹۴۶	۱۰×۶۰=۶۰	۴۰۵	J ₃ = ۲۳۷
۱۶	۴	۶۴	۶۷	۱۰۱۰	۱۶×۴=۶۴		
۱۷	۳	۵۱	۸۴	۱۰۶۱	۱۷×۳=۵۱		
۳۶	۲	۷۲	۱۲۰	۱۱۲۳	۳۶×۲=۷۲		
۱۵۸	۱	۱۵۸	۲۷۸	۱۲۹۱	۱۵۸×۱=۱۵۸		
ΣJ = ۲۷۸	—	ΣJ.A = ۱۲۹۱	—	—	—	ΣA = ۱۲۹۱	ΣI = ۲۷۸

J = تعداد استاداها به هر مجله

K = تعداد دسته‌های مجلات

A = تعداد استاداها به مجلات

AI = تعداد کل استاداها به هر مجله

جدول ۲. گروه‌بندی استاداها به مقالات خارجی در پایان‌نامه‌های مورد بررسی دانشگاه شیراز به منظور تعیین ضریب

(عدد ثابت) برادفورد

ضریب برادفورد bk	مجلات J	کل استاداها	ردیف
—	۶	۴۲۰	۱
۵/۸	۳۵	۴۶۶	۲
۶/۸	۲۳۷	۴۰۵	۳
Σbk = ۱۲/۶	ΣJ = ۲۷۸	ΣJ.A = ۱۲۹۱	جمع

$$b_k = \frac{\sum b_k}{K} = \frac{۱۲/۶}{۳} = ۴/۲$$

عدد ثابت برادفورد

شده ۶ عنوان بوده‌اند که عبارتند از:

از جدول ۲ به دست می‌آید که مجلات هسته خارجی دانشگاه شیراز در مآخذ پایان‌نامه‌های بررسی

۲. تعیین مجلات هسته در پایان‌نامه‌های دانشگاه شهید

چمران اهواز

مجلات خارجی استفاده شده در پایان‌نامه‌های مورد بررسی دانشگاه اهواز ۳۲۸ عنوان بوده که میزان استناد به آنها متفاوت است. برای مشخص کردن قانون برادفورد بر روی این مجلات و مشخص کردن مجلات هسته، ابتدا مجلات به ترتیب میزان استنادها، از زیاد به کم مرتب شده است و پس از تعیین تعداد کل استنادها گروه‌بندی انجام شد. داده‌های گردآوری شده در جدول ۳ تنظیم شده‌اند.

عنوان	تعداد استنادها
1. Psychological Report	۹۶
2. Journal of Personality & Social Psychology	۸۹
3. Journal of Applied Psychology	۸۶
4. Journal of Consulting & Clinical Psychology	۶۰
5. Journal of Cross-Cultural Psychology	۴۹
6. Child Development	۴۰

جدول ۳. تعیین مجلات هسته بر روی استنادهای مقالات خارجی پایان‌نامه‌های مورد بررسی دانشگاه شهید چمران اهواز

تعداد مجله	تعداد استنادها	کل استنادها	فراوانی تجمعی	فراوانی تجمعی	محاسبه تعداد	تعداد استنادها	تعداد دسته‌ها
J	A	J.A	تعداد مجلات	کل استنادها	استنادها	در مناطق A	K
۱	۱۹۸	۱۹۸	۱	۱۹۸	$1 \times 198 = 198$	۵۰۶	$J_1 = 6$
۱	۱۰۳	۱۰۳	۲	۳۰۱	$1 \times 103 = 103$		
۱	۸۵	۸۵	۳	۳۸۶	$1 \times 85 = 85$		
۱	۴۴	۴۴	۴	۴۳۰	$1 \times 44 = 44$		
۲	۳۸	۷۶	۶	۵۰۶	$2 \times 38 = 76$		
۳	۳۲	۹۶	۹	۶۰۲	$3 \times 32 = 96$	۵۳۶	$J_2 = 42$
۳	۲۵	۷۵	۱۲	۶۷۷	$3 \times 25 = 75$		
۴	۱۹	۷۶	۱۶	۷۵۳	$4 \times 19 = 76$		
۴	۱۳	۵۲	۲۰	۸۰۵	$4 \times 13 = 52$		
۴	۱۲	۶۰	۲۵	۸۶۵	$5 \times 12 = 60$		
۸	۹	۷۲	۳۳	۹۳۷	$8 \times 9 = 72$		
۱۵	۷	۱۰۵	۴۸	۱۰۴۲	$15 \times 7 = 105$	۴۸۴	$J_3 = 280$
۱۲	۵	۶۰	۶۰	۱۱۰۲	$12 \times 5 = 60$		
۱۶	۴	۶۴	۷۶	۱۱۶۶	$16 \times 4 = 64$		
۲۷	۳	۸۱	۱۰۳	۱۲۴۷	$27 \times 3 = 81$		
۵۴	۲	۱۰۸	۱۵۷	۱۳۵۵	$54 \times 2 = 108$		
۱۷۱	۱	۱۷۱	۳۲۸	۱۵۲۶	$171 \times 1 = 171$		
$\Sigma J = 328$	—	$\Sigma J.A = 1526$	—	—	—	$\Sigma A = 1526$	$\Sigma J = 328$

جدول ۴. گروه‌بندی استناد به مقالات خارجی در پایان‌نامه‌های بررسی شده دانشگاه شهید چمران اهواز به منظور تعیین ضریب (عدد ثابت) برادفورد

ردیف	کل استنادها J.A	مجلات J	ضریب برادفورد bk
۱	۵۰۶	۶	—
۲	۵۳۶	۴۲	۷
۳	۴۸۴	۲۸۰	۶/۷
جمع	$\Sigma J.A = 1526$	$\Sigma J = 328$	$\Sigma bk = 13/7$

$$bk = \frac{\Sigma bk}{K} = \frac{13/7}{3} = 4/9$$

عدد ثابت برادفورد

عنوان *Journal of Personality & Social Psychology* با ۱۹۷۲۶ استناد در رتبه اول قرار دارد. این مجله در دانشگاه اهواز نیز در رتبه اول و در دانشگاه شیراز در رتبه دوم بوده است و این نکته نشان‌دهنده جایگاه خاص این مجله، در رشته مورد نظر است. عنوان بعدی *Child Development* است که در دانشگاه اهواز در رتبه دوم و در دانشگاه شیراز در رتبه ششم و در فهرست مجلات JCR در رتبه پنجم قرار گرفته است. عنوان بعدی مجله *Journal of Applied Psychology* است که در دانشگاه اهواز در رتبه ششم و در دانشگاه شیراز در رتبه سوم و در فهرست مجلات JCR در رتبه چهاردهم قرار دارد. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود علاوه بر استفاده بودن این مجلات در دو دانشگاه مورد بررسی، در فهرست مجلات موجود در JCR نیز جزء پراستنادترین بوده‌اند. همچنین اگر به سایر عناوین مجلات هسته در دو دانشگاه توجه شود، مشاهده می‌گردد که حداقل ۲ عنوان دیگر از مجلات هسته هر دو دانشگاه، در بین ۲۵ عنوان مجله پراستنادی هستند که در جدول شماره ۵ آورده شده‌اند.

نتیجه‌گیری

انتخاب عناوین مجلات از جمله مسائل مهم و بنیادی در هر کتابخانه است. لزوم انتخاب منابع معتبر و مناسب با توجه به میزان بودجه کتابخانه و جامعه استفاده‌کننده، امری بدیهی است. از جمله راه‌های انتخاب مجلات، استفاده از قانون برادفورد و محک‌زدن این قانون در یک موضوع خاص، در محیط‌های گوناگون است، و نهایتاً این که میزان همپوشانی نتایج به دست آمده در محیط‌های گوناگون چه مقدار بوده است. در این بررسی چنانچه ملاحظه شد در دو دانشگاه نتایج به دست آمده حداقل در ۳ عنوان همپوشانی داشته‌اند و همچنین مجلات موجود در JCR این نتایج را تأیید کرده‌اند. می‌توان چنین نتیجه گرفت که این عناوین در بین سایر مجلات این رشته از اهمیت نسبی بالاتری

این گروه‌بندی داده‌ها را به ۳ دسته تقسیم کرد و ضریب برادفورد برابر با ۴/۹ محاسبه شد. نتایج به دست آمده در جدول ۴ به نمایش گذاشته شده است.

از جدول بالا مشاهده می‌شود که مجلات هسته خارجی دانشگاه شهید چمران اهواز در مآخذ پایان‌نامه‌های مورد بررسی ۶ عنوان مجله بوده‌اند که عبارتند از:

عنوان	تعداد استنادها
1. <i>Journal of Personality & Social Psychology</i>	۱۹۸
2. <i>Child Development</i>	۱۰۳
3. <i>Journal of Educational Psychology</i>	۸۵
4. <i>Development Psychology</i>	۴۴
5. <i>Journal of Abnormal & Social Psychology</i>	۳۸
6. <i>Journal of Applied Psychology</i>	۳۲

از مقایسه مجلات هسته هر دو دانشگاه مشخص می‌شود که ۳ عنوان *Personality & Social Psychology*, *Journal Applied of Psychology* و *Child Development* در میان مجلات هر دو دانشگاه جزء مجلات هسته مشترک محسوب می‌شوند، این مطلب می‌تواند نشان‌دهنده اهمیت این سه مجله در میان سایر مجلات هسته باشد.

۳. مقایسه مجلات JCR با نتایج به دست آمده از پایان‌نامه‌های دو دانشگاه مورد بررسی

مجلات موجود در JCR در رشته روانشناسی ۴۲۷ عنوان است که به ترتیب میزان استناد به آنها مرتب شده است. از بین ۴۲۷ عنوان مجله ۲۵ عنوان از پراستنادترین مجلات به همراه تعداد استناد به آنها در جدول ۵ آورده شده است.

از بررسی نتایج به دست آمده در دانشگاه‌های شیراز و شهید چمران اهواز مشخص شد که ۳ عنوان مجله *Journal of Personality & Social Psychology*, *Child Development*, *Journal of Applied Psychology* در هر دو دانشگاه جزء مجلات هسته محسوب می‌شوند. از بررسی این عناوین با فهرست مجلات موجود در JCR مشاهده می‌شود که در بین ۴۲۷ مجله موجود در JCR

جدول ۵. فهرست مجلات موجود در JCR بر حسب نظم نزولی تعداد استناد به آنها

ردیف	عنوان	تعداد استنادها
۱	JOURNAL OF PERSONALITY & SOCIAL PSYCHOLOGY	۱۹۷۲۶
۲	PSYCHOLOGICAL BULLETIN	۱۲۶۴۶
۳	JOURNAL OF CONSULTING & CLINICAL PSYCHOLOGY	۱۰۹۲۷
۴	PSYCHOLOGICAL REVIEW	۱۰۳۶۳
۵	CHILD DEVELOPMENT	۱۰۱۷۷
۶	PHYSIOLOGY & BEHAVIOR	۸۶۶۷
۷	AMERICAN PSYCHOLOGIST	۸۵۱۰
۸	JOURNAL OF THE AMERICAN ACADEMY OF CHILD & ADOLESCENT PSYCHIATRY	۷۵۹۸
۹	JOURNAL OF CLINICAL PSYCHIATRY	۷۲۴۹
۱۰	JOURNAL OF ABNORMAL PSYCHOLOGY	۶۷۹۳
۱۱	PSYCHOLOGICAL MEDICINE	۶۱۳۹
۱۲	NEUROPSYCHOLOGIA	۶۰۶۷
۱۳	DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY	۵۷۷۴
۱۴	JOURNAL OF APPLIED PSYCHOLOGY	۵۵۵۷
۱۵	JOURNAL OF EXPERIMENTAL PSYCHOLOGY- HUMAN- PERCEPTION & PERFORMANCE	۵۳۳۵
۱۶	JOURNAL OF EXPERIMENTAL PSYCHOLOGY- LEARNING MEMORY & COGNITION	۴۹۷۴
۱۷	PERCEPTION & PSYCHOPHYSICS	۴۶۶۷
۱۸	PSYCHOSOMATIC MEDICINE	۴۰۸۹
۱۹	PSYCHOPHYSIOLOGY	۳۹۸۲
۲۰	PSYCHOLOGICAL REPORTS	۳۵۶۲
۲۱	JOURNAL OF CHILD PSYCHOLOGY & PSYCHIATRY & APPLIED DISCIPLINES	۳۵۰۲
۲۲	BEHAVIOUR RESEARCH & THERAPY	۳۴۰۴
۲۳	MEMORY & COGNITION	۳۱۶۲
۲۴	JOURNAL OF EDUCATIONAL PSYCHOLOGY	۳۱۱۷
۲۵	PERCEPTUAL & MOTOR SKILLS	۲۹۶۸

کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی، ۱۳۷۵.

۲. حسری، عباس. "تحلیل استنادی و شباهت‌های آن با علم‌الحدیث". نشر دانش، س. چهارم، ۲ (۱۳۶۲): ۱۱-۱۷.

۳. دیانی، محمدحسین. "کتابسنجی". نشر دانش، س. سوم، ۲ (۱۳۶۱): ۴۰-۴۷.

۴. عصاره، فریده. "بررسی وضع استناد در مجلات پزشکی فارسی دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی و مشهد در سال‌های ۵۶-۱۳۵۴". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و

برخوردارند. همچنین این شیوه می‌تواند به عنوان یکی از راه‌های مناسب، برای انتخاب مجلات در کتابخانه‌ها به ویژه کتابخانه‌های دانشگاهی در زمینه‌های مختلف علمی مورد استفاده قرار گیرد.

تاریخ دریافت: ۸۰/۲/۳۰

مآخذ

۱. پورشرعاف، الهه. "تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های فارغ‌التحصیلان دانشکده علوم پایه دانشگاه تربیت مدرس در سال‌های ۱۳۷۴-۱۳۶۷". پایان‌نامه کارشناسی ارشد

۱۰. میرشمسی، شیرزاد. "قانون برادفورد و کتابسنجی" فصلنامه کتاب، دوره اول، ۲-۴ (تابستان - زمستان ۱۳۶۹) ۲۹-۳۲۴.
11. Budd, John. "Citation Study of American Literature: Implication for Collection Management". *Collection Management*, vol. 8 (Aug 1986): 62-69.
12. Halperin, Michael; Laborie, Tim. "Citation Patterns in Library Science Dissertation". *Journal of Education for Librarianship*. Vol.16, no.4 (1976): 271-283.
13. *Journal Citation Reports (CD-ROM) USA*: Institute for Scientific Information Inc, 1998.
14. Prichard, A. "Statistical Bibliography, or Bibliometrics". *Journal of Documentation*, vol. 25, no.4 (1969): 348-349.
15. Zainab, A.N.; Goi, S.S "Characteristics of Citation Used by Humanities Researchers". *Malaysian Journal of Library & Information Science*, vol. 2, no.2 (1997): 19-36.
۱. اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ۱۳۶۵.
۲. همور. "تحلیل استنادی" فصلنامه کتاب، دوره نهم، ۳ و ۴ (پاییز و زمستان ۱۳۷۷): ۳۴-۴۸.
۳. همور. "کتابسنجی" مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره سوم، س. چهارم، ۳ و ۴ (۱۳۶۷): ۷۴-۷۶.
۴. کریمیان مزیدی، محمدعلی. "تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد آبیاری دانشگاه‌های شهید چمران اهواز، تهران، شیراز و فردوسی مشهد (۱۳۶۷-۱۳۷۷)". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شیراز، ۱۳۷۸.
۵. محسنی، حمید. مدیریت مجلات. تهران: نشر کتابدار، ۱۳۷۸.
۶. مقصودی دریس، رؤیا. "بررسی استنادی و تطبیقی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه‌های شهید چمران اهواز و شیراز در سال‌های ۱۳۷۲ الی ۱۳۷۶". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۷۸.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی